DE GEWOONTEN DER TAGALOGS OP DE FILIPPIJNEN

VOLGENS

PATER PLASENCIA.

Onlangs heeft Dr. T. H. Pardo de Tavera in het Spaansche tijdschrift *Revista Contemporánea* een belangrijk geschrift, dat gedurende meer dan drie eeuwen in het archief van 't klooster van San Francisco te Manila gesluimerd heeft, wereldkundig gemaakt. Bedoeld geschrift bevat een verslag, opgesteld door Pater Juan de Plasencia ter voldoening aan eene opdracht hem verstrekt door den Gouverneur Santiago de Vera, om een onderzoek in te stellen naar den maatschappelijken toestand der Tagalogs. Het stuk draagt de dagteekening: 24 October 1589.

De inhoud van het rapport van P. Plasencia was niet geheel onbekend, daar latere schrijvers er gebruik van gemaakt hebben, zonder evenwel hun bron te vermelden, doch de tekst is nooit gedrukt geweest vóórdat Dr. Pardo de Tavera dien vóór eenige maanden in de *Revista Contemporánea* in 't licht gaf, naar eene in bovengenoemd kloosterarchief berustende kopie. Het oorspronkelijke heeft men nog niet teruggevonden. De Spaansche geleerde aan wien wij die uitgave te danken hebben, heeft en daardoor, en door de inleiding waarvan hij het verslag deed vergezeld gaan, alle beoefenaars en vrienden der Indonesische volkenkunde aan zich verplicht, en om de aandacht van den Nederlandschen lezer op zijn werk te vestigen meenden wij niet beter te kunnen doen dan eene volledige vertaling van het verslag van P. Plasencia in deze Bijdragen te laten afdrukken en die vooraf te laten gaan door mededeelingen, alle geput uit de inleiding van Dr. Pardo de Tavera, omtrent den persoon des opstellers van het verslag en aangaande de omstandigheden die aanleiding gaven tot het onderzoek waarvan dat stuk een uitvloeisel geweest is.

De Predikheer Juan de Plasencia of Portocarrero was geboortig

uit Plasencia in Extremadura. Nog jong zijnde begaf hij zich naar Italië, waar hij in de orde van den Heiligen Franciscus trad. Naar zijn vaderland teruggekeerd, verwijlde hij daar tot het jaar 1576, toen hij zich aansloot bij de eerste missie naar de Filippijnen, waar hij den 24 Juni 1577 den voet aan wal zette. Na een tweejarig verblijf had hij het in de studie der landtaal, het Tagalog, zóóver gebracht, dat hij een spraakkunst en woordenboek in die taal uitgaf, de eerste die verschenen zijn en tot grondslag gestrekt hebben van alle volgende geschriften van dien aard. In zijn bekeeringswerk was hij zóó voorspoedig dat reeds in 1578 de provinciën Tayabas en Laguna tot het Christendom waren overgegaan. Begrijpende dat het werk der bekeering alleen goede vruchten kon dragen indien het gepaard ging met de oprichting van scholen voor lager onderwijs, ijverde hij onvermoeid en met goed gevolg om bij 't stichten van gemeenten ook scholen te vestigen. Tengevolge van zijn algemeen erkende verdiensten werd hij in 1583 verkozen tot opperprelaat van de apostolische provincie van Sint Gregorius, welke waardigheid hij met eere vervulde totdat hij den 23 September 1590 in de gemeente Lilio overleed.

Zooals reeds gezegd is, werd het rapport van Pater Plasencia aan den Gouverneur ingediend op 24 October 1589, en wel ten gevolge van eene bepaalde opdracht. Om de redenen welke tot die opdracht aanleiding gaven te verklaren, geeft Dr. Pardo de Tavera eene schets van de toestanden op de Filippijnen in die dagen, eene schets, die wij in haar geheel in vertaling laten volgen.

„Ten jare 1583, gedurende het tusschenbestuur van Don Diego de Ronquillo, hadden er eenige opstanden van de inboorlingen plaats, welke door de slechte behandeling van de zijde der (Spaansche) leenheeren uitgelokt waren. Eenigen van dezen verbeeldden zich dat de inboorlingen die de Koning hun als onderhoorigen geschonken had, hun in alles wat zij wilden als slaven moesten dienen, en lieten hen arbeiden om hun kapitalen te vermeerderen al was het ten koste van leven en goed. Daardoor waren de misbruiken zóó talrijk geworden dat eene spoedige verbetering dringend noodig werd, zooals de geschiedschrijver Martinez de Zúñiga zegt. Maar de verbeteringen kwamen niet, de leenheeren bleven onbepaalde meesters en de inboorlingen hadden geen middel om hunne klachten tot Manila te doen doordringen, en zoo die al daar doordrongen, sloeg men er geen acht op, dewijl sommigen op de lijdzaamheid, anderen op de onwetendheid der inlanders rekenden. Terwijl men in

regeeringskringen tot de overtuiging kwam dat eene herziening noodig was, oordeelden de onderdrukten het noodzakelijk door een opstand uit zulk een toestand te geraken."

"Een jaar later, in 1584, kwam de nieuw ingestelde Audiencia (commissie van onderzoek) aan met haren Voorzitter, den auditeur Dr. Santiago de Vera, aan wien van rechtswege het tijdelijk gezag van Gouverneur-Generaal des Archipels toekwam. De staat van zaken waarin hij het land vond, de ongerechtigheden die allerwege begaan werden, de gewelddadige middelen waartoe de onderdrukten zich genoopt zagen om tot zelfverdediging de toevlucht te nemen, maakten op hem een diepen indruk, vooral toen in 1585 de Pampanga's en Tagalogs vereenigd in opstand kwamen. De verstandige bewindsman begreep dat het eerste wat hij te doen had om met rechtvaardigheid te kunnen besturen was: de gebruiken en gewoonten der inwoners van het land dat hij geroepen was te bestieren te leeren kennen, en dientengevolge was het dat hij, de voortreffelijke hoedanigheden van den braven Pater Juan de Plasencia kennende, tot dezen een schrijven richtte met verzoek hem in te lichten nopens de maatschappelijke en politieke instellingen der Tagalogs."

Op welke wijze de waardige geestelijke zich van zijne taak gekwetend heeft, blijkt ons uit zijn zaakrijk verslag. Hetgeen ons daarin al dadelijk treft, is de bedaarde, onbevooroordeelde, men zou kunnen zeggen: wetenschappelijke wijze, waarop hij de uitkomsten van zijn onderzoek mededeelt. In het gansche stuk vindt men geen harde oordeelvellingen over de zeden en 't karakter der inlanders, anders schering en inslag in de berichten van 's mans tijdgenooten en nog lang daarna. Evenmin maakt hij zich schuldig aan sentimenteele overschatting van die "onschuldige inlanders"; eene liefhebberij die trouwens eerst in veel later tijd in zwang is gekomen en gewoonlijk meer haar ontstaan te danken heeft aan een onbedwingbaren lust tot mooischrijverij dan aan liefde voor den inlander. Het was den Pater klaarblijkelijk alleen te doen om de waarheid op te sporen en te zeggen, en zodoende mede te werken tot voorlichting van de Regeering, opdat er perk en paal zoude gesteld worden aan de ergerlijke uitspraken der Europeesche rechters, die door hun onkunde van de landsgebruiken de bevolking in hare tederste belangen kwetste.

De stijl van het rapport is niet van slordigheid vrij te pleiten; de gedurige verwisseling, en zelfs verwarring van enkel- en meervoud is dikwijls zinstorend en geeft aanleiding tot duisterheid. De vraag rijst menigmaal op of de afschrijver zijn voorbeeld wel overal goed

gelezen heeft; de spelling is de hedendaagsche, dus *niet* in overeenstemming met het oorspronkelijke, doch die wijziging zal de uitgever wel ingevoerd hebben ten bate zijner lezers.

De aantekeningen die Dr. Pardo de Tavera aan het verslag heeft toegevoegd, zijn door ons deels weggelaten, deels door andere vervangen. Op de punten van overeenkomst der Tagalogsche instellingen met die welke men in onze Oostindische bezittingen aantreft, hebben wij het niet noodig geacht de aandacht te vestigen. Ze zijn zóó talrijk dat eene verwijzing naar 't overeenkomstige op Sumatra, Borneo, en vooral Celebes, stof zou leveren voor eene uitvoerige verhandeling, die wij aan een ethnoloog van vak moeten overlaten.

Het opschrift der kopie luidt: *Las costumbres de los indios tagalos de Filipinas enviadas por el V. P. Fr. Juan de Plasencia al Gobernador de cómo se gobernaban en su antigüedad*; d. i.: „de gewoonten der Filippijnsche Tagaloginboorlingen ingezonden door den Eerw. Pater Juan de Plasencia aan den Gouverneur over de wijze waarop zij oudtijds bestuurd werden.“ Natuurlijk had het oorspronkelijke in stede van dit onbeholpen opschrift iets anders, namelijk het adres of de titulatuur van den Gouverneur aan wien het stuk gericht was. Daarenboven is het opschrift der kopie van veel later tijd, toen de door P. Plasencia beschreven toestanden tot een betrekkelijk ver verleden behoorden ¹.

Hierna volge, zonder verdere opmerking, het verslag, volgens den gedrukten tekst, in Nederlandsche vertaling.

Na inzage van het schrijven van Uw HoogEdele, had ik dat gaarne dadelijk beantwoord omdat het een zaak van hoog belang is, maar er is vertraging gekomen omdat ik eerst goed inlichtingen moest inwinnen omtrent hetgeen mij gevraagd werd en geen praatjes wilde te berde brengen die de inlanders ten hunnen aanzien plegen op te dischen, en te dien einde heb ik mij vervoegd bij inlanders van verschillende oorden, oude lieden en de bekwaamste die ik kende, en het is mij gelukt het ware op te sporen (daargelaten veel nietigheden) nopens hun bestuur en rechtspraak en erfenissen en slaven, en huwelijksgeften, als hier volgt:

¹ In het werk van Huerta wordt de titel opgegeven als: *Tratado de los ritos, usos y costumbres de los Indios Filipinos*. Deze titel is feitelijk onjuist, daar van *ritos* geen sprake is. Vgl. Blumentritt's *Vocabular* II, p. 54.

DATO'S EN BARANGAY'S.

Dit volk heeft steeds hoofden gehad, die Dato's heetten. ¹ Dezen waren hun bestuurders en aanvoerders in den oorlog, werden door hen gehoorzaamd en geëerd, en de onderdaan die jegens hen misdreef of een (onvoegzaam) woord uitte tegen de vrouw of den zoon van zijn hoofd, werd zwaar gestraft. Het waren hoofden van weinig, op zijn hoogst van honderd gezinnen en minder tot dertig toe, en dat noemt men in het Tagalog een *barangay* ², waaruit ik opmaak dat, aangezien zij naar hun taal van Maleische afkomst blijken te zijn, het hoofd van een *barangay* — eigenlijk de naam van een vaartuig — bij hun aankomst in dit land als *Dato gold*, en zoo is het nog op den huidigen dag onmiskenbaar dat een *barangay* oorspronkelijk eene familie van ouders en kinderen, slaven en verwanten omvat. Zulke *barangay's* waren er in elke gemeente eene menigte; zij woonden althans niet verre van elkander, uit hoofde van de oorlogen, doch zij waren niet aan elkander onderworpen en alleen verbonden door vriendschap en verwantschap. De hoofden ondersteunden elkander met hun *barangay's* in de oorlogen die zij te voeren hadden.

LANDERIJEN.

De landerijen waar zij woonden werden over de geheele *barangay* verdeeld, en zoo kende iedereen uit elke *barangay* de zijne, inzonderheid de besproeiingsvelden; en niemand van een andere *barangay* mocht die landerijen bebouwen tenzij hij ze kocht of door erfenis verkreeg. In de *tingge's* ³ of bergstreken waren de grondstukken niet verdeeld, maar onverdeeld eigendom van de geheele *barangay*, en daarom mag iemand die tot de *barangay* behoorde, al was hij uit eene andere gemeente gekomen, een stuk grond ontginnen om er een rijstveld van te maken en het bezaaien, zonder dat het kon ontnomen worden. Er zijn andere gemeenten, bijv. Pila de la Laguna,

¹ Hetzelfde woord, gelijk bekend is, als 't Mal. *dātuq*, Jav. *ratu*, *datu*, Fidji *ratu*, enz.

² Thans uitgesproken *balangay*, gelijk ook in 't Bisaya; daarentegen heeft de oudere uitspraak *barangay* nog in 't Ibanag standgehouden. Uit de spelling met *r* blijkt dat tegen het einde der 16de eeuw de oorspronkelijke *r* nog niet in alle woorden vervangen was door de *l*.

³ Hetzelfde woord als het Mal. *tinggi*, enz.

waar deze *maharlika's*¹ aan den Dato ieder een honderdtal *ganta's*² rijst moesten betalen, maar dit kwam omdat een ander hoofd die gronden reeds in bezit had genomen toen zij daar kwamen wonen en de nieuw aangekomene ze met zijn geld kocht. Zoo betaalden de lieden van zijn *barangay* hem die landpacht, terwijl hij de gronden uitdeelde aan wie hij verkoos. Thans, sedert de komst der Spanjaarden, gebeurt dat niet meer.

VISSCHERIJEN.

In sommige gemeenten hadden de hoofden ook besloten visscherijen, en veren als markten³, waar niemand, tenzij hij tot de *barangay* of gemeente behoorde, mocht visschen of op de markt handel drijven, tenzij hij er voor betaalde.

DRIE STANDEN.

Behalve de hoofden, die men als de ridderschap kon beschouwen, waren er drie standen: heeren⁴, schotplichtigen en slaven. De heerenstand bestaat uit de vrijen, die men *maharlika*⁵ noemt: deze hadden den Dato schot noch lot te betalen, maar waren verplicht met hem ten oorlog te trekken op eigen kosten; alleen eene uitnoodiging (ter maaltijd) had het opperhoofd tot hen te richten en daarna verdeelde men onderling den buit op den vijand behaald. Ook moesten diegenen van hen die de Dato opriep, als hij er op uitging, hem roeien, en wanneer hij een huis oprichtte hem helpen, terwijl hij hun eten moest geven; evenzoo als de geheele *barangay* eenen dag voor hem een akker moest besproeien.

¹ Deze uitdrukking is eenigszins bevreemdend, daar eerst later van de *maharlika's* gesproken wordt.

² Een maat = 3 Liters.

³ Wat met veren, *pasos de rios*, als markten bedoeld wordt is ons niet duidelijk; zooveel echter blijkt wel, dat op sommige plaatsen door de hoofden pasageld werd geheven.

⁴ De Spaansche term, door den schrijver gebruikt, is *hidalgos*.

⁵ *Maharlika*, Maleisch *Mardahika*, Jav. *mardika*, is, gelijk men weet, aan 't Sanskrit *maharddhika* ontleend, en ook in onze taal overgenomen in den vorm van Mardijker.

SCHOTPLICHTIGEN.

Schotplichtigen zijn degenen die men *aliping namamahay* noemt: het zijn huislieden, die hunnen heer, hij zij Dato of niet, de halve opbrengst van hun land moesten presteeren, naar voorafgaande overeenkomst met hem; ook plachten zij, wanneer hij eens uitging, hem te vergezellen bij het roeien. Zij wonen in eigen huizen en zijn meester van hun boedel en hun goud², die hun kinderen beërven; zij hebben 't genot van hun boedel en land, evenals hun kinderen. Zij konden niet tot *sagigilir*-slaaf gemaakt worden; evenmin mochten zij of hunne kinderen verkocht worden, en indien zij bij erfenis aan eenen zoon van hun heer ten deel vielen die in eene andere gemeente ging wonen, mocht deze hen niet uit hun gemeente rukken en medenemen; zij bleven in het voorvaderlijk oord, vervulden daar hun dienstplichten en bebouwden den akker.

SLAVEN.

Slaven zijn degenen die men *aliping sagigilir*³ noemt. Het zijn dezulken die voor hun heer huis- en veldarbeid verrichten en verkocht konden worden. Hun heer geeft hun een deel van het gewas, zooveel als hem belieft, opdat zij te beter arbeiden, zoodat zij iets door eigen vlijt kunnen opgaren. Zulke knechten, niet zelden in ('s meesters) huis geboren, verkocht men zoo men ze niet in den oorlog of als akkerknechten gebruikte.

SLAVEN VOOR GELDSCHULD.

Voor een geldschuld die men had, kon men (een persoon ter kwijting der schuld) aan de winnende partij overdragen, en zoo konden de rampzaligen slaaf worden voor geldschuld zonder het (oor-

¹ Eigenlijk: slaven die een huis bewonen. Uit deze benaming zou men geneigd zijn op te maken dat lieden van deze klasse te vergelijken zijn met onze Middel-eeuwsche *laten*, eene soort van lijfeigenen met zekere persoonlijke en bezitrechten.

² Het Spaansche *oro* is hier en in 't vervolg met «goud» vertaald, omdat de schrijver het woord met opzet kon gekozen hebben om daaronder niet enkel baar geld, maar ook gouden sieraden te begrijpen.

³ D. i. eigenlijk: slaaf van den drempel.

spronkelijk) te zijn ¹. Indien er onder zulke *sagigilir*-slaven iemand was die in de oorlogen of als goudsmid of op eenige andere wijze zich meer goud (geld) verwierf dan wat hij aan zijn heer moest geven, dan placht hij zich vrij te koopen en werd een *namamahay-slaaf*; dat zijn degenen die wij schotplichtigen noemen. De kosten bedroegen voor hem al licht 5 *tae's* ² gouds, en als hij er tien of meer gaf, werd hij geheel vrij, en daarbij had dan eene aardige plechtigheid plaats: na eene uitdeeling van de kleinooden (of: meubels) die de slaaf had ingeval hij voor zich woonde, werden tot zelfs de aarden potten en kannen verdeeld; schoot er een over, dan brak men die in stukken, en was het een deken, dan werd die midden door gedeeld. Men houde het verschil in 't oog dat er bestaat tusschen den *aliping namamahay* en den *aliping sagigilir*, want doordat men dit wel eens uit het oog verliest, gingen — en gaan er nog — velen voor slaven door die het (feitelijk) niet zijn. Immers, zoodra de inlanders gezien hebben dat de hoofdrechters dit onderscheid niet begrijpen, hebben zij begonnen zich van de *aliping's namamahay* en de kinderen van dezen in huis te bedienen als van *aliping's sagigilir*, hoewel zij daartoe niet gerechtigd zijn, en indien zij dan voor het gerecht verschijnen, betoogen zij dat (de persoon) evenals diens vader en moeder een *aliping* is, zonder de beperkende verklaring of het een *aliping namamahay* dan wel een *aliping sagigilir* is; zij verklaren hen voor een *aliping* zonder meer. Zoodoende maken zij iemand *sagigilir* en verkoopen hem zelfs. En daarom moeten de hoofdrechters indachtig zijn dat zij, wanneer iemand zijn *aliping* opeischt, zich vergewissen van welk soort van *aliping* sprake is, en dat zulks behoorlijk in de geschreven vordering sta uitgedrukt.

Van deze standen valt nog op te merken, dat, indien de ouders *maharlika* zijn, de kinderen het ook steeds zijn, en als zij tot slavernij vervallen, dan is het door huwelijk, gelijk ik straks zeggen zal.

¹ De gedrukte tekst is ons onverstaanbaar; hij luidt aldus: «Lo que tenían por deuda traspasaban la deuda en otros ganando siempre, y así quedaban los miserables esclavos por la deuda no lo siendo.» Wij twijfelen of wij de bedoeling van den schrijver begrepen hebben.

² Juister: *tael*, Maleisch *tāhil*, enz. Een tael gouds wordt tegenwoordig gerekend = 37, 68 gram; de waarde is volgens Mallat = 110 franc. Vgl. Blumentritt's Vocabular s. v.

KINDEREN VAN SLAVEN.

Als de *maharlika's* kinderen hebben bij hun slavinnen, zijn de kinderen en moeder vrij; en als iemand een anders slavin bezwangert, moet ¹ hij aan haren meester tijdens de zwangerschap een halve *tael* gouds geven voor de (grootere) kans van sterven waaraan zij blootgesteld is en daarvoor dat zij bij hare zwangerschap haar arbeid moest staken, en hiermede werd de helft van het kind, die het deel des vaders was, vrij; en hij moest het kind voeden, in gebreke waarvan hij geacht werd het niet als 't zijne te erkennen, en was het (kind) geheel slaaf. Indien eene vrije vrouw kinderen had bij een slaaf, die niet haar man was, waren alle (kinderen) vrij.

HUWELIJKEN TUSSCHEN VRIJEN EN SLAVEN.

Indien een *maharlika* met een *aliping*, hetzij *namamahay* of *sagigilir*, trouwde, dan werden de kinderen (uit dat huwelijk gesproten) verdeeld: het eerste kind, hetzij jongen of meisje, was van den vader, en evenzoo het derde en vijfde, terwijl het tweede, vierde en zesde van de moeder was, en zoo vervolgens; zoodat, indien de vader een vrije was, allen die hun toekwamen, vrij waren, en indien hij slaaf was, allen die hem toevielen, slaaf; evenzoo bij de moeder. Indien zij slechts één kind hadden, was het half vrij, half slaaf, en kon het, hetzij van 't mannelijk of van 't vrouwelijk geslacht, niet uitsluitend aan een van beide ouders ten deel vallen. En de (kinderen) die slaaf werden, waren slaven van dezelfde soort als de vader of de moeder: *namamahay* ofte wel *sagigilir*. Indien er een ongelijk tal was, zoodat er één overschoot ², was deze half vrij, half slaaf. Bij welke gelegenheid en op welken leeftijd die kinderen verdeeld werden, daarover heb ik niets nauwkeurigs kunnen te weten komen, omdat ieder het naar eigen zin deed.

¹ De Spaansche tekst heeft eigenlijk den Onv. Verl. Tijd, niettegenstaande onmiddellijk vooraf «*empreñan*» in den Tegenwoordigen Tijd staat.

² Dit geval is onmogelijk, daar niet bepaald is dat aan vader en moeder evenveel kinderen ten deel moeten vallen; indien er bijv. drie kinderen zijn krijgt de vader N°. 1 en 3, de moeder N°. 2.

NAMAMAHAY'S KONDEN NIET VERKOCHT WORDEN.

Van beide genoemde soorten van slaven, konden de *sagigilir's* verkocht worden, de *namamahay's* niet, evenmin als hun kinderen. Dezen konden ook niet vervreemd worden, ofschoon zij door erfenis wel van de eene *barangay* in de andere konden overgaan, mits deze in dezelfde gemeente bleef.

VERWISSELING VAN WOONOORD.

De *maharlika's* mochten, nadat zij getrouwd waren, niet van de eene gemeente in de andere overgaan, noch van de eene *barangay* in de andere, zonder zekere boete in goud, die men onderling vastgesteld had, te betalen. Deze bedroeg, al naar gelang van de verschillende gemeenten, meer of minder, van één tot drie *taels*, benevens een gastmaal aan de geheele *barangay*; werd dit achterwege gelaten, dan gaf het aanleiding dat de *barangay* van waar de persoon kwam den oorlog kon verklaren aan die waartoe hij overging. Dit gold zoowel voor mannen als voor vrouwen, behalve indien iemand met eene vrouw uit eene andere gemeente trouwde: dan werden de kinderen gelijkelijk onder de twee *barangay's* verdeeld. En dit maakte dat zij gehoorzaam waren aan den Dato, hetgeen zij tegenwoordig niet meer zijn, want zoo de Dato met kracht optreedt en weet te gelasten wat hem door de Spanjaarden of de ordegeestelijken gelast wordt, dan verlaten zij hem dadelijk en gaan naar andere gemeenten en andere Dato's die hen toelaten, hen mishandelen, maar hun niets gelasten. Dezulken zijn het die de lieden tegenwoordig goed vinden, en niet degene die den moed heeft hun te bevelen! Hierin dient noodzakelijk verbetering te komen, want hierdoor voelen de opperhoofden zich uit het veld geslagen.

ONDERZOEK DER GEDINGEN DOOR DEN DATO.

De Dato had de geschillen tusschen de lieden van zijn *barangay*, voor zoover dat tot zijn bevoegdheid behoorde, te onderzoeken en te beslissen, en indien een van beide partijen zich verongelijkt achtte, werd er met algemeen goedvinden een scheidsrechter benoemd uit een

andere *barangay* of gemeente, hetzij een Dato of niet. Als zulke scheidsrechters traden personen op, die bekend stonden als bezadigde mannen, die verklaarden uitspraak te doen volgens het gewoonterecht; en ook indien het een geding gold tusschen twee hoofden, dan stelde men, als men eenen oorlog voorkomen wilde, scheidsrechters aan; eveneens indien er geschil was tusschen twee *barangay*'s.

WETTEN OP DE DOODSTRAF.

Zij hadden wetten krachtens welke iemand ter dood kon veroordeeld worden, bijv. als een laaggeborene de dochter of de vrouw van een hoofd onteerd had; ook toovenaars en soortgelijken. Niemand placht tot slavernij veroordeeld te worden behalve dezulken die de doodstraf verdienden, zooals de toovenaars, welke men ter dood bracht, doch wier kinderen en medehelpers tot slaven van het opperhoofd gemaakt werden, terwijl deze iets aan de verongelijkte partij gaf.

Alle andere misdrijven werden met eene goudboete gestraft, in dezer voege: de helft van het gezaai en al wat hij gegaard had was voor den heer, en de heer moest hem van eten en kleeding voorzien, en zoo had men dienst van hen (de veroordeelden) en hun kinderen. Zoolang zij niet genoeg opgespaard hadden om de boete te kunnen voldoen, bleven zij met hun kinderen slaaf. Zoo soms de vader zijn schuld afdeed, en de heer aanspraak maakte op vergoeding van kosten voor 't onderhoud der kinderen (van den schuldenaar) en deze niets had om die kosten te betalen, bleven zij bij den meester in huis, en dit was hetgeen gewoonlijk geschiedde, zoodat zij slaaf bleven. ¹

BETALEN VOOR EEN ANDER.

Indien de veroordeelde een bloedverwant of vriend bezat, die voor hem niet meer of min dan de helft van het verplichte wilde betalen, dan diende hij dezen totdat alles afbetaald was, doch niet in huis

(¹) Dat ieder die tot eene geldboete veroordeeld werd, tijdelijk de slaaf van den eischer zou geworden zijn, is moeilijk te gelooven; zulks zal toch wel geschied wezen ingeval van onvermogen of onwil van den beklagde om eene geldschuld te voldoen.

als *aliping sagigilir*, maar op zich zelf wonende als *aliping namamahay*. Zoo hij niet op deze wijze dienst deed bij wie borg voor hem was, had hij het dubbele te voldoen van hetgeen hem geleend was. Op deze wijze kon iemand voor zulk een schuld slaaf worden, en wel een *sagigilir*, indien hij den heer diende te wiens behoefte de veroordeeling geschied was; en een *aliping namamahay*, indien hij diende bij dengene die hem geld leende om te kunnen betalen.

LEENINGEN.

In zake van leeningen was, en is nog op den huidigen dag, alles woeker, wat het grootste beletsel uitmaakt tegen hun doop en hun biecht, omdat (iemand die geleend heeft) op dezelfde manier als ik gezegd heb van den veroordeelde, de helft van het gezaai en winsten moet afstaan, totdat de schuld afbetaald is: zoo dus is hij altoos achterop, en zoo komen zij er toe slaaf te worden, en als de vaders dood zijn, gaat de schuld op de kinderen over, en anders moeten zij 't dubbele teruggeven. ¹ Hierin behoort noodzakelijk verbetering te komen; zulks zou veel nut kunnen stichten.

ERFENISSEN.

Echte broeders (en zusters) van vaders- en moederszijde erfdien van den boedel gelijkelyk, daargelaten dat de vader of moeder den eenen of anderen bevoordeelen kon met eene kleinigheid, zegge met twee of drie *taels* gouds, of wel met een kleinood. Wanneer de ouders bij 't uithuwelijken van een hunner kinderen ² met een voornaam persoon een huwelijksgift schonk boven het aandeel dat hij aan de overige kinderen gaf, dan werd dat meerdere bij de verdeeling niet in rekening gebracht; maar elk ander ding dat hij aan een zijner kinderen gegeven had, al was het ook een noodzakelyk iets volgens de verklaring der ouders die hun dat buiten hun erfdeel geschonken

¹ De bedoeling schijnt te wezen: indien een zoon niet bij den borg zijns vaders dient totdat de rekening als vereffend wordt beschouwd, dan moet hij het dubbel van de borgsom betalen.

² Het Spaansche *hijo*, hier en in 't vervolg met «kind» vertaald, is dubbelzinnig daar het in de eerste plaats «zoon», doch verder ook «kind» beteekent.

hadden, werd medegerekend, wanneer de tijd gekomen was om den boedel met de overige kinderen te verdeelen.

KINDEREN VAN VERSCHILLENDE MOEDERS.

Indien iemand kinderen had bij twee wettige vrouwen, dan kreeg ieder de erfenis en huwelijksgift zijner moeder, met den aanwas er van, terwijl het eigendom des vaders onder allen verdeeld werd.

ECHE KINDEREN MET SLAVENKINDEREN.

Indien iemand behalve zijne echte kinderen ook een kind had bij een zijner slavinnen, erfde (zulk een kind) niet, maar moest men de moeder vrijmaken en aan haar kinderen iets medegeven: zoo het een voornaam man was, een *tael* of eenen slaaf, en indien hij iets daarenboven gaf, dan was het vrije verkiezing.

ECHE KINDEREN EN KINDEREN VAN EEN *INAASAWA* ¹.

Indien er behalve de echte kinderen ook een kind was uit eene vrije ongehuwde vrouw die een huwelijksgift kreeg, doch niet als echte vrouw beschouwd werd, waren allen zooveel als natuurlijke kinderen, ofschoon het kind van eene ongehuwde vrouw het zou gehad hebben in geval van huwelijk ². Die allen erfden niet gelijk op met de echte kinderen, maar slechts het derde, zoodat, indien er twee waren, het wettige kind twee derde kreeg en het kind der *inaasawa* één derde.

¹ D. i. eene bijzit; eigenlijk een die als echtgenoot, *asawa*, beschouwd wordt; Dajaksch *sawä*, Rotti *sao(k)*, Sangir *sawa*, enz.

² Zoo staat er letterlijk; waarop «het» moet slaan, is duister, en de geheele zinsnede niet minder.

ONECHTE KINDEREN.

Wanneer er geen kinderen van eene wettige vrouw waren, maar wel van eene ongehuwde of eene *inaasawa*, waren allen deelgerechtigd, en indien er een kind van eene slavin was, gaven zij hem wat wij hierboven gezegd hebben. Is er geen echt noch natuurlijk kind, noch een van eene *inaasawa*, dan erven, zelfs indien er een slavinnekind is, alleen de vader of grootvader, broeders of naaste bloedverwanten van den overledene, en dezen gaven dan aan het kind der slavin wat wij hierboven gezegd hebben.

KINDEREN VAN EENE VRIJE GETROUWDE VROUW EN
IN OVERSPEL VERWEKT.

Indien iemand een kind heeft bij eene vrije, getrouwde vrouw, en wel tijdens haar huwelijk, (en) indien (dan) de echtgenoot den overspeler eene boete oplegt, dan geldt deze als huwelijksgift en is zulk een kind erfgerechtigd met de andere kinderen, zoo de kinderen of naaste verwanten die erven, en dat kind gelijkelijk met hen. Maar als den overspeler geen boete opgelegd was geworden door den echtgenoot van de vrouw bij wie hij het kind verwekte, werd het niet als kind beschouwd en erfde het ook niets. En men merke wel op, dat de beleedigde niet onteerd wordt door de boete die hem betaald wordt, noch van de vrouw scheidt, en het kind door den vader geëcht wordt, en daarom heeft men die boete ingesteld.

AANGENOMEN KINDEREN.

De aangenomen kinderen, volgens een gebruik dat bij hen zeer in zwang is, erven het dubbele van wat men gaf toen men hen als kind aannam; zoodat, indien men een *tael* gouds gegeven had om het te adopteeren, het bij den dood des vaders twee *taels* kreeg. Maar indien het adoptief kind stierf eer dan de vader die hen aangenomen had, erfden zijne kinderen dit niet, dewijl het contract hier ophield, en dit is het gevaar waaraan hij zich blootstelt, en

ook om als kind te worden aangenomen; daarom wordt deze bij hen gebruikelijke wijze van aanneming goedgekeurd.

HUWELIJKSGIFTEN.

Huwelijksgiften ¹ worden door de mannen aan de vrouwen gegeven, en zulk een huwelijksgift behoort dan aan de ouders der vrouw in vruchtgebruik zoolang zij leven; na den dood der ouders wordt de huwelijksgift gelijkelijk onder de kinderen verdeeld op dezelfde wijze als de overige boedel, tenzij de ouders de dochter met iets willen bevoordeelen. Als de vrouw wanneer zij trouwt geen vader noch moeder noch grootvader heeft, trekt zij het vruchtgebruik van hare huwelijksgift, waarvan aan geen harer bloedverwanten of kinderen iets toekomt. Men merke wel op, dat de vrouwen, zoolang zij ongehuwd zijn, niets bezitten, noch landerijen noch huwelijksgift, daar al de arbeid dien zij verrichten ten bate komt der ouders.

ONTBINDING VAN HET HUWELIJK.

Indien getrouwde lieden van elkander afgingen vóórdat zij kinderen hadden, (en) indien het de vrouw was die haren man verliet om met een ander te trouwen, dan keerde de geheele huwelijksgift en nog evenzooveel daarenboven tot den man terug, maar zoo zij hem verliet zonder met een ander te trouwen, dan keerde alleen de huwelijksgift terug. Indien het de man was die zijne vrouw verliet, hetzij om eene andere te trouwen of niet, dan verloor hij de helft van de huwelijksgift en kreeg hij de andere (helft) terug; zoo hij reeds kinderen had vóór de scheiding, was de geheele huwelijksgift ² voor de kinderen; deze werd dan voor hen bewaard door de grootouders, als zij die hadden, of door een anderen vertrouwden bloedverwant.

Eens heb ik in twee gemeenten het volgende zien gebeuren: kort nadat twee huwelijken gesloten waren, stierf de eene man binnen 't

¹ In het Tagalog volgens P. de Tavera en het Spaansch-Tagalog Woordenboek van P. S. Laktauw *bigay kaya*, d. i. in 't Maleisch letterlijk overgezet: *beri kaya*.

² In den tekst volgt *la pena*, de boete, wat eene vergissing van den afschrijver zal wezen.

jaar zonder kinderen na te laten; de ouders gaven toen de helft van de huwelijksgift aan den man wiens vrouw gestorven was, en (de helft) van de andere (huwelijksgift) aan de verwanten van den man die overleden was. Ik verneem dat dit niet algemeen is, en men zegt dat zij die zulks doen, het uit piëteit doen, maar dat niet allen het doen.

HUWELIJKSCONTRACTEN.

Bij 't verstrekken van huwelijksgiften door de ouders aan hun kinderen, waarvan hun dadelijk de helft gegeven wordt, al zijn het nog kleine kinderen, komen er niet zelden verwikkelingen voor, omdat er eene bepaalde boete gesteld is, wanneer men eene overeenkomst sluit, dat degene die er zich aan onttrekt, zooveel betalen moet, en het bedrag is verschillend naar gelang van het plaatselijk gebruik en van ieders staat, en zoo'n boete kwam het hoogst, indien na den dood der ouders de zoon of dochter niet wilde trouwen met den persoon die in het contract der ouders aangewezen was; alsdan werd de huwelijksgift welke de ouders ontvangen hadden teruggegeven en niet meer. Maar zoo de ouders nog leefden, betaalden zij de boete, omdat het verondersteld werd dat zij de terugtrekking bewerkt hadden.

Dit is wat ik heb kunnen opsporen van hetgeen in acht wordt genomen onder de inlanders in dit geheele (district van) Laguna en Tingges en overal waar Tagalog gesproken wordt, en de ouden van dagen zeggen dat zij den Dato die zich niet daaraan hield niet goed achtten, en terwijl zij daden van dwingelandij die sommige Dato's bedreven vermelden, laken zij hen en heeten hen slecht. Anderen zullen misschien een ander, uitvoeriger relaas geven, maar de slotsom van 't geheele onderzoek (daargelaten eenige bijzaken in hun bestuur en rechtspleging) is als hier medegedeeld; en ik heb het zoo beknopt ingezonden, omdat mijn opdracht zich niet verder strekte. Het zou niet ondienstig zijn de beslissing die genomen zal worden aan de hoofdrechters toe te zenden met eene instructie, want het is erbarmelijk zooveel dwaasheden als zij in hun vonnissen begaan.

Moge de geest en de genade des Heeren op UHE. rusten,

opdat U in alles slage; in alles wat zich mocht voordoen, gelieve UHE. mij te bevelen, daar dit de grootste voldoening en dank is die ik ontvangen kan.

Nagcarlang, 24 October 1589.

Zoo eindigt het in meer dan één opzicht merkwaardige verslag van den eerwaardigen Juan de Plasencia.

H. KERN.